

Délutáni szardínia

A napi robotban meggyűrődött ember áll megadón, sorsára várva. Még nem tudja teljes bizonyossággal, hogy ma is elszenved-e az átalakulást. De amint körülnéz, sejtései nem ígérnek semmi jót. Jobbra és balra hasonlóan rojtosodott idegzetű délutáni szardíniajelöltek. A helvszin: egy trolimegálló, tetszőleges helyen és járatszámmal.

A várakozó már érzi közelgő átváltozását, korábbi viselkedésével ellentétben szinte kívánja már, hogy bepréselődjön a többi átmeneti szardínia közé, amikor a meggyipiros (korallszinű, zöld) elektromos csiga begördül elé. Odafönt

családias meghittség, intim testközeli, a szempárok egybeolvadt sűrűségben pislognak ki az ablakon.

És akkor ő is benyomul, eggyé válik a masszával, elhelyezkedik egy fél talpalatnyi területen, könyökét a fölé telhető legnagyobb tömegével helyezi el egy gyomorban. Az elektromosan zümmögő doboz ránt egy nagyot, az élő tölték egyszerre lötytyen.

Ő kapaszkodni igyekszik,

egy női kalapot az illető szardínia orrára lők, egy kisebb egyedet fejbeüt a könyökével. Az alulról befújó meleg levegő összefőzi az egyéni életüket földadó testeket, a hátakon izzadságcsöpek csorognak.

A központi vezérlésű konzervnyitó időnként fölnyitja a dobozt, az ajtón kilöködnek néhányan, helyükre újak nyomakodnak. Végre, szardíniálétének utolsó fölvonásaként, át-gázol néhány útját álló társán, kinyomódik a dobozból, két lábra áll, embernek érzi magát megint, és elhatározza, mielőtt megjön a jó idő, előkeresi a régi biciklijét.

(nyilas)

Falu végén kultúrkocsmá...

A főlháborító röviditalok esete

Barackjairól híres vidék, de nem a kiskertek felé szágulduink az eötösön. Szatymaz. Szeged környéki település. Csendes botrány (?) van készülöben.

A kultúra és a kocsmá csak érintőlegesen találkozik egy „entellektüel” elméjében. Ezek az érintkezési pontok (Ady, Csáth Géza) azonban az alkoholos ihlet ellenére is valami maradandót alkotnak.

De Szatymazon egyelőre ez a veszély nem fenyeget. Az azonban igen, hogy a falu ez ideig egyetlen művelődési otthonából hangulatos (?) kocsmá, illetőleg talponálló lesz. Első utunk a kultúrházba vezet. Az igazgatói irodában egy kedves hölgy elmeséli, hogy a kultúrházban üzemelő büfében az eredeti szerződéssel ellentétben tudomása szerint röviditalokat is árulnak. Márpedig a szerződés csak a sörre és a borra terjed ki.

Felháborító. Ez volt az előbbi riportalany utolsó szava. De mit szól mindehhez a tanácselnök? Nyilvánvaló, hogy az ő tudta nélkül ilyen „üzelmek” nem zajlódhatnak le. Az elnök úr kedvesen betessék az irodájába, majd figyelmesen végighallgatva a témát, hátradől foteljában, és nyugodtan, kimérten válaszol.

Mindenekelőtt visszautasítja azt a vádat, mely szerint ők szemet hunynának a „kultúrkocsmá” felett, sőt éppen ellenkezőleg, ők forszírozák ennek az áldatlan állapotnak a rendezését. Megmutatja az ügyben kétségtelenül leginkább érintett kultúrház-igazgató által írt levelet. Ez a papíros világítja meg legjobban az ügy igazí háttérét. A levélben egy szó sem esik arról, hogy ott kocsmá vagy talponálló lenne, röviditalokkal. Egészen más körül csoportosulnak itt a gondok. Az az átkozott nyitva tartás a fő oka mindennek. Kedden,

szerdán a ház zárva, a büfé nyitva van. Így nem válalhatnak erkölcsi felelősséget az otthonban történtekért. És a tanácselnök kérdőbárony zakóját megigazítva, a maga részéről lezártnak tekintti a nyilatkozatot.

De ki a „BUFFÉ” (idézet) tulajdonosa? Szerződéses üzlet az áfész és egy szegedi hölgy (az üzemeltető) között. Nosza, telefonáljunk. Az üzletvezetőnő határozottan tagadja, hogy bárminek, a szerződéssel ellentétben álló röviditalt árúsítana, de a kocsmajellegre nem tér ki. A nyáron lejáró szerződést szeretné meghosszabbítani, sőt szeretne kiköltözni, de nem ilyen hangulatban. Fáj neki a körülötte, és főleg az üzlete körül kialakult helyzet, de mit tud tenni?

Nagyon egyszerű. Nem árul semmilyen szeszt. De hát ez a profit, az üzlet. Most kocsmá vagy kultúrház? A válaszadásra „a művház” igazgatóját kértem fel.

Rendeltetése szerint kultúrház, gyakorlatban: talponálló! Ez nem mehet így tovább! — kezdi mondanódóját. — A fő veszély nem abban van, hogy a munkából hazatérő emberek becsapnak egy-két sört, vagy két pohár bort, hanem abban, hogy a fiatalokat elriasztja ez a látvány és ez a hangulat. Az, hogy kártyáznak (nem csapd le, csacsit!), szinte említésre sem érdemes. Ki fog esni egy korosztály (főleg az ál-

Szép, tiszta gondolatok. Az utolsó állomás a helyi áfész kirendeltségvezetőjének szobája, ahol már előre kikészített iratok, szerződések várnak. A hangulatosan berendezett irodában az elnök frappánsan rávilágított a kultúrházból kapott levelek és az eredetileg kötött szerződések elmentmondásaira. Magabiztos, nyugodt, látszik, hogy vélt, vagy valós igazának tudatában van. És hangsúlyozza a baráti viszonyt.

No, ez az, amiben nem hiszek. Az egész nap alatt csak az egymásra mutogatások kerültek előtérbe, a konkrét viták és hibák ellenében. Mindenki megtalálta a szálkát a másik szemében. Mindenki megtalálta a gerendát a tűnt el. Kinek jó ez? A történet, mely befejezetlen ez ideig, mégis megszívlelendő. Mert nyereség ide, veszteség oda, a fiatalokat erkölcsösen kell (kellene) nevelni. De egy kocsmában?

Csúri Ákos

Orosz helyett szlavisztikai tanszék

Átmentés vagy átszervezés?

Sohasem szerencsés, ha a politika beavatkozik a kultúrába, az oktatásba. Márpedig a nyelvi képzés körüli bizonytalankodásnak ez volt az oka az elmúlt évtizedekben. Egyértelműen politikai okok miatt tették kötelezővé 1949-től az orosz nyelv oktatását, s az is a politikai változások következménye, hogy 40 év múltán megszüntették a nyelv kivételezet; helyzetét. A döntés következményei messze gyűrűznek. Többek között felvetődik: mi legyen a sorsa a felsőoktatási intézmények orosz tanszékeinek. Erről beszélgettünk a JATE Orosz Nyelvi és Irodalmi Tanszékének két oktatójával, Fejér Ádám tanszékvezető docenssel és H. Tóth Imre professzorral.

— Az egyetem orosz tanszékén eddig 21 oktató 300-450 hallgató képzésében vett részt. A többi idegennyelvi tanszéken ennél kevesebb tanár jóval kevesebb diákkal foglalkozott. Most, mikor arra lehet számítani, hogy csökken az orosz szakra jelentkezők száma, mi lenne a látás a tanszék jövőjéről?

F. Á.: — A magyarországi társadalmi és politikai változások meggyorsították azt a folyamatot, amit már jó tíz éve elkezdünk: az egyetemen az orosz tanszéket fokozatosan átszervezzük szlavológiai tanszékké.

— Mi az előzménye az átalakulásnak?

H. T. I.: — Ez a gondolat Szent-Györgyi Alberttől, az egyetem egykori rektorától ered, s a realitásokat tükrözi. Gondoljunk arra, hogy mi, magyarok szláv nyelvet beszélő népek szomszédságában élünk, s az ország határain belül is számottevő a szláv kisebbség. A szegedi egyetem hagyományaihoz is kötődünk a szlavisztikai tanszék létrehozásával, mert itt már 1945 előtt neves délszláv kutatók oktattak. Példaként említem Pável Ágoston néprajzkutatót, aki a szlovén irodalomról és folklóról tartott előadásokat, vagy az orosz szótár szerkesztőjét, az akadémikus Hadovics Lászlót, aki a háború előtt szerbhorvátot és óslávot tanított. Szó volt arról, hogy 1946-ban szláv intézetet hoznak létre Szegeden, de végül 1949-ben orosz tanszéket alakítottak ki. Ez felelt meg az akkori politikai érdekeknek. Ettől

függetlenül óslávot — a „szlávok latinját” — kezdettől fogva, ukránt és szerbhorvátot időnként, bolgárt és lengyelt 1980 óta oktatunk tanszékünkön.

F. Á.: — A tanszék átszervezéséhez az első konkrét lépést már megtettük: tavaly szeptembertől beindítottuk a szlavisztika B-szakot.

— Mi motiválta a múltban, s mi ösztönzi ma arra az egyetemi hallgatókat, hogy az oroszon kívül más szláv nyelvekkel is foglalkozzanak?

H. T. I.: — A többi szláv nyelvhez való kötődést a nyelvtörténeti, kultúrtörténeti érdeklődés hozza magával. Tulajdonképpen azt tekinthetjük természetesnek, ha nem csak egy politikai okból kivételezett nyelvet, az orosz, hanem a többi szláv nyelvet is meg akarják ismerni a hallgatók. Ez jellemzi a nyugat-európai egyetemeken folyó szláv filológiai képzést is. A szláv nemzetiségű diákok motiváltsága egyértelmű.

— A tanszék átszervezéséhez milyen támogatásra számíthatunk? Úgy tudom, az MTA Soros-alapítványához is pályázatot nyújtottak be.

F. Á.: — A kar és az egyetem vezetése eddig támogatja minden kezdeményezésünket. A tanszék átalakításához azonban körülbelül egymillió forintra lenne szükség. Az anyagi háttér megteremtésében segíthetne a Soros-alapítvány. A pénzt elsősorban a szerbhorvát, lengyel, cseh, szlovák és szlovén lektor szerződésé-

re, a környező szláv országokból vendégládók meghívására, a hallgatók nyári nyelvtanfolyamaira, az oktatók tanulmányújtaira, a könyvtárolomány bővítésére, a képzést segítő számítástechnikai eszközök és programok beszerzésére fordítanánk.

— Mivel indokolják a Szláv Filológiai Tanszék létrehozásának szükségességét?

F. Á.: — Elsősorban a délszláv filológia, illetve a szláv filológia magyar nézőpontú művelése révén segíthetnénk olyan szakemberek képzésében, akik a szlavisztika területének önálló műveléséhez szükséges ismeretek birtokában alkalmasak szláv filológiai ismereteket igénylő munka végzésére, s ezáltal a híd szerepét tölthetik be a magyar és a környező szláv kultúrák között.

— Hallottam olyan véleményt, hogy az orosz tanszék oktatói így „mentik át” magukat az új politikai rendszerbe.

F. Á.: — Ez a vélemény is jelzi: nagy a bizonytalanság annak következtében, hogy megszüntették az orosz nyelv kötelező oktatását. Ha csökken is a hallgatók száma, szükség van a jelenlegi oktatógárdára, mert így kisebb, ideális létszámú csoportokban folyhat a képzés. Ezenkívül az itt dolgozók jó része alkalmas arra, hogy más szláv nyelvek oktatásában is részt vegyen. Továbbá: mi szerencsésnek tartjuk, hogy végre megszületett a politikai döntés, s megszüntették az orosz nyelv kivételezett helyzetét, mert kialakulhat egy egészséges állapot: tömegszakkból színvonalas nyelvi szakká válhatna a szlavisztika.

H. T. I.: — Hangsúlyozni szeretném: a szlavisztika oktatása nem luxus. Lássuk be: a magyar történelem, irodalom és kultúrtörténet alapkérdéseit szlavisztikai ismeretek nélkül nem lehet megoldani.

Újszászi Ilona

Fényből szőtt mítoszok

Felkai Béla fotóiról

Április: szeszélyes hónap. Így tartja a közhiedelem. De mit mondunk akkor a mostani február? Másfél hete még gyönyörű, napsütéses napokra ébredtünk. Szinte ízelítőt kaptunk a tavaszról. Aztán újra beköszöntött a zímankó, az őrtrölgetések fanyar időszaka. Most vi-

szont megint csak kitágult a világ, újra csak tobzódnak a fények. Lám, a népi bölcsességeknek is lassan befelegzik. Ennél szeszélyesebb időt már ki sem tudnánk találni. Játssz velünk a fény, mint felnőt az apró gyerekével.

Felkai Béla fotói között meg pont a fordítottját érzi az ember (Horváth Mihály Utcai Képtár, földszinti terem). Igaz, először az eleve nek báronyos ragyogása fogja meg tekintetünket. Később azonban a dinamikus, tűnékeny formákat is felfedezzük a felületeken. Míg az egyik képsornál egy vörslő égitest változataival szembesülünk, addig a következő lapokon már a víz sejtelmes fodrozódása lép előtérbe. Látszólag köznapilátványokkal van dolgunk: a művek határfoka mégsem mindennapi. Hiányzik belőlük a konkrétság, a megállapodottság és a befejezettség. Minden egyes képelem törekény, átmeneti állapotban van. Szinte félálombeli, misztikus és sugárzó stációban. Felkai ugyanis befogta, megbabolázta a csintalan fényhatásokat. Rajtuk keresztül mutatja be megkapó erejű valóságanalízisét.

Pedig az alkotó a szintézisre, az egész emberre hivatkozik vallomásaiban. Ami érthető is, elvégre Felkai

Bélának a fotózás amolyan kiegészítő tevékenység. Eredeti foglalkozása szerint tudniillik doktorral, orvosprofesszorral állunk szemben. Akit nemigen ismerhet még a művészetszerető közönség. Jóllehet, a közelmúltban Gyulán már bemutatta műveit, ám ilyenformán is egy pályakezdő fotóst kell üdvözölnünk. Persze csínján kell bánnom a pályakezdés fogalmával! És koránsem csak azért, mert Felkai már nem egészen fiatal ember. De azért is, mivel elég gyakran amolyan megengedő mellékszövegje van ennek a kategóriának. Ámde, jelen esetben szó sincs erről. Amikor a múlt esztendőben az alkotó lakását megnézhettem e fotókat, alig tudtam szóhoz jutni. Noha, véleményt kellett volna mondanom. Csak-hogy, mit mondhat az ember, ha minden különösebb előzmény nélkül feltűnően érett, színvonalas képek kerülnek a szeme elé?

A szegedi fotósok szakmai, művészi eredményei országosan is elismertek. Így van ez akkor is, ha az itteni alkotók munkásságát jobbra csak az objektívabb, tárgyilagosabb valóságítás élteti. Felkai Béla szemléletével mindenesetre újszerű, tágasabb dimenziót kapott a helybeli fotózás horizontja.

Szuromi Pál

„Ha megéheztek, majd kell a föld!”

Két öregember ül egymás mellett a kisteleki „félte-tő” hátsó fertályon, nem messze a mocskos üvegű ablaktól, melyen át úgy ut-be a télvégi bágyadt nap-rezsút fekvő nyalábja, hogy a cigarettafüstöt gomolygó történelmi köddé varázsolja; különös jelen-tést kapnak e filmszerű fényben a mélyen barázdált arcok.

Öregemberek, túl a nyolc-vanon, isszák a sörüket, most már ritkábban szoláinak meg, a mozdulatok kimérték, mert takarékoskodni kell az étellel, még-ha nincs is már kinek el-számolni, mert hideg az otthoni dunyha és a füstölő tűzhely, és megdermed a híg főzelék a kislábosban,

s ha korábban a tehetetlenség s a napi alázat üzte ide őket, ebbe a szeszfelhőkkel átitatott földszagú, nyomorszagú agórába, akkor most az öregség leggonoszabb társa: a magány.

Így barátkozik össze az egykori kommunista, ki hitt a téjesítésben, s a darutollas csendőr, az idő mindkettőjüket meghurcolta. Az idő? No jó, mondhatjuk így is.

A halk mondatokat mégsem issza fel a kocsmá jó-tékony zsongása.

„A földet szeretni kell, erre neveltem fiaimat is. Ma mindenki csak a meg-gazdagodást látja benne, adnak-vénnék, de a föld-höz türelem és hozzáértés kell. Izzadság nélkül nem

terem. Törődés nélkül mit sem ér. Ugyan ki menne ki ma tanyának? ... Már a fiam se. Mikor elvették, jó-ság és eszköz volt rajta. Negyven évig használták, kifosztották, kimerítel-

ték... A földet még vissza lehet adni, de a becsület?

Kortyol a habját vesztett sörből. Lassan teszi le a korsót. Ujjait ottfelejté a üvegen.

Dal